

ՄԱՅՏԱԿԱՆ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆ
(ԶԷՅԹՈՒՆՅԻՆ)

ՈՒՂԵՒՈՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

1912

Տպարան Բիշիկան
ՉՄԻԲՆԻՍ

891.99

Վ-38

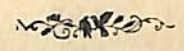
-6 NOV 2011

231.33

U-38

ՄՆԱՅԱԿԱՆ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆ

(ԶԷՅԹՈՒՆՅՈՒՆ)

ՈՒՂԵԻՈՐԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐ

1912

Տպարան Գեղիկան

ՉՄԻՌՆԻԱ

30 JUL 2013

34290

89133

U-38

ՈՒՂԵՒՈՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Հազար ութ հարիւր իննսուներեք հինգիս,
 Հրաւեր կարգացին՝ կիլիկիոյ թեմին,
 Թեմականք Ատանա կը հաւաքուէին,
 Կաթողիկոս ընտրելու՝ զայն չմոռացայ:

Ձէյթունի ալ եկաւ այդ հրաւերը,
 Ժողով գումարուեցաւ կիրակի օրը,
 Ըսին — կաթողիկոս պէտք է Աթուր.
 Արդ զրկենք մի մարդ՝ զայն չմոռացայ:

Սկսան քուէ տալ չորս մարդու անուան,
 Ըսին՝ չուտով գնա՛ խմբի գումարման.
 Չըսին մեզի, «Ձէյթուն անպիտան Աւան»
 Այդ խօսքն ալ ըսուեցաւ՝ զայդ չմոռացայ:

Դժբաղտարար կ'ըսեմ, քուէն ինձ ելաւ,
 Ազաչեցի իրենց չերթամ՝ ինձ շատ լաւ.
 Ըսին ինձ — եփուած է արգէն այդ փիլաւ.
 Մեզմէ ալ քիչ մ'իւր տար զայն չմոռացայ:

Երեսփոխան եղանք Ուշիոյ կողմէն,
 Ընկեր մըն ալ սուին Չաքրիան տօհմէն
 Շնորհակալ եղայ ես իմ ընկերէն,
 Աւագ կ'ըսուէր անուան զայն չմոռացայ:

Հազար ութ հարիւր իննսուներեք հինգիս,
 Մայիս տասներեօթը՝ Մարտի տասնին,
 Մեկնեցանք գնալու ժողով Ատանային,
 «Մնաք բարեա՛ւ» ըսինք զայն, չմոռացայ:

63297-67

Ձի նստանք, վեց օրէն Ատանա հատանք,
 Երեք նիստ ընկելով հազիւ խալըսանք,
 Քուէի հաշիւով գործը շուտ տեսանք,
 Յնձութեամբ լրացաւ, զայն շնորհացայ:

Յունիս ամսոյ վեցին գործը լրացաւ
 Անիճապէս Պօլիս հեռագրուեցաւ,
 Ալէաթճեան սրբազանըն ընտրուեցաւ
 Աւա՛ղ, չվայելեց՝ զայն շնորհացայ:

Խեղճն արիւս նստելու՝ բախտը չունեցաւ,
 Սուլթան Համիտէն ալ չվաւերացաւ,
 Մագաքիս պատրիարքէն իսկ բեկանեցաւ
 Դժբախտ մեռաւ խեղճը, զայն շնորհացայ:

* * *

Երեք ամիս ես Ատանա մնացի,
 Զաւակս Մերսին էր զինքն այցելեցի,
 Սեպտեմբերի ամսուն Քիլիս գնացի,
 Անցադիրս քննեցին, զայն շնորհացայ:

Ըշտապում էի ես՝ Հայրենիք գնալ,
 Յանկարծ հիւանդացայ՝ պէտք եղաւ մնալ,
 Հիւանդ վիճակիս մէջ՝ բանտարկուելն ալ...
 Նոյեմբեր մէկին էր՝ զայն շնորհացայ:

Զէյթուն Համիտի դէմ պատերազմեցաւ,
 Ամէն տեղ Հայ ազգը շատ տառապեցաւ,
 Մայրն իւր մանկան հետ սրով խողխողեցաւ,
 Հայուն ճգնաժամն էր զայն շնորհացայ:

Ես ալ բանտը եօթը ամիս մնացի (*)
 Երբոր արձակուեցայ Սուրբ երկիր գացի,
 Սիրուն հայրենիքս ինչո՞ւ չգացի...
 Արգելքներ շատ էին՝ ես շուարեցայ:

(*) 5 ամիս Քիլիս 2 ամիս Հայեսթ

Չուզեցի ես՝ Սուրբ Երուսաղէմ մնալ,
 Կարօտով ուզեցի Հայրենիք գնալ,
 Իջայ Յոպպէ, գտայ պատրաստ նաւ մըն ալ,
 Բռնաւորը թող շտուաւ՝ զայն շնորհացայ:

Շուարմամբ մեկնելով՝ գնացի Կիպրոս,
 Երջանիկ մնացի՝ մի տարի ես հոս.
 Երեւակոյութեամբ՝ կ'երթայի Տաւրոս,
 Այն ժամանց օրերը ես շնորհացայ:

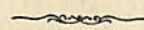
Կիպրոս մնալս եղաւ ինձ, յոյժ ուրախալի,
 Կարօտս առի հայրենակցէս, առատ լի ու լի,
 Տիպար Զէյթունցի էր և գնահատելի,
 Տեսր Մանուկ Զգոնեանն՝ զայն շնորհացայ:

Երբ իմացայ ուր ըլլալը հարցուցի,
 Ըսին Կիրնէ է ան՝ ես ալ հոն գացի,
 Երբոր գտայ Գէորգեանը մի քիչ ալ լայցի,
 Անկեղծ համբուրուեցանք՝ զայն շնորհացայ:

Լարնաֆա քաղքին Տեսր՝ ըն Յակոբ Յովնէփեան
 Լեվօշիս ազնիւ՝ էր Արգար Աղան,
 Խնճոյքներով պատուեցին զիս և ես էի անարժան
 Ասոնց լաւ պատիւներն ես ոչ մտուցայ:

Կիպրոսի Հայերը՝ մարդաւարի էն,
 Լուսինեանց մնացորդք՝ ժիր, քաջ, արի, էն,
 Անգլխոցոց քովն՝ ալ համակրելի էն,
 Ասոնց ճարպիկութեանց ես շատ հաւնեցայ:

Կիպրոսէն մեկնեցայ Աղէքսանդրիս,
 Տէր Բարթողիմէոս հայր սուրբը գտայ.
 Միտտեղ ապրեցանք, դժուար զատուեցայ,
 Տարի ու կէս մնալս ես շնորհացայ:

* * *

Հազար ութը հարիւր իննսուհին իննիկն,
Մարտ ամսոյ թուին ալ ճիշտ տասն և իննին,
Վերջին հրածեշտ տուի՝ արի Հայր սուրբին
Վարդապետին արցունքը՝ ես չմոռացայ :

Աղէքսանդրիայէն մտայ մէջ նուին,
Նարտակս էր երթալ՝ Սուրբ էջմիածին,
Բարեկամներս ինձի յուզարկի կկին,
Անոնց բարի մաղթանքն՝ ես չմոռացայ :

Շողիմաւնիս ժամ երկուքին մեկնեցաւ,
Նախ կրեաէ կղզին հանդիպեցաւ,
Երկրորդին ալ փորէի սուջև կեցաւ,
Երրորդին Չմիւռնիսն զոր չմոռացայ :

Չորրորդին ալ չէ՞ որ Սթանպօլ՝ հասանք,
Քառասուն ժամ նուին՝ մէջ հանգստացանք,
Պոլսոյ տեսարանէն՝ մենք չըկշտացանք,
Երթեւեկի արգելքն ես չմոռացայ :

Յութերորդում աւուր հասանք Օտեսա,
Մաքսատունի մէջը շատ տանջանք տեսայ,
Սատակի ցուրտ օգերուն ի՞նչ կրտս՝ ստա՝
Այն իրիկուան ցուրտը՝ ես չմոռացայ :

Օտեսա՝ ալ ինն օրեր մնացի,
Փափազեան՝ Յակովրի ջանքը վայելցի,
Ինն օրէն յետոյ Պաթում գնացի.
Երզրոււմցոց զանկեկն՝ ես չմոռացայ :

Պաթումէն մեկնեցանք գնացինք Տիփլիս,
Կուր գետը կ'հոսէր սրպէս իբր Տիգրիս,
Մեծ պահք հանդիպեցաւ չկերուեցաւ միս,
Ֆասուլիս կերակուրն՝ ես չմոռացայ :

(*) Բնիկ Երզնկացի է :

Թիֆլիզի մէջ մի բարեկամ հանդարտ,
Մշեցի Սմբատն էր՝ զիս զանկեկ տարաւ,
Խարդախութեամբ ինձմէ ութ Ռուպլի առաւ,
Այս խաչագող վատը՝ ես չմոռացայ :

Էջմիածին գնալուս ինձ ընկերացաւ,
Նորէն ճամբան ինչ գրամ փոխ առաւ,
Այդ փոխառութիւնն ալ, կերա՛ւ ու կերաւ,
Այս առաւ փախաւը՝ ես չմոռացայ :

Այս խաչագողին մենք բարիքներ բրինք,
Աղէքսանդրիոյ մէջ մեր սենեակն առինք,
Փոխանակ բարիքնուս ըրաւ մեզ չարիք,
Այս ապերախտ պարոնն՝ ես չմոռացայ :

* * *

Հազար ութ հարիւր իննսուհին իննիկն,
Հասանք Աւագ շարաթ Ս. էջմիածին
Փափաքըս այն էր որ՝ հասնինք Ս. Զատիկն
Ապրիլ տան. և ութն էր՝ զայն չմոռացայ :

Տէր Ղեկնդիան պարոն Սմբատ զիս տեսաւ,
Զատիկի խթման իրկուն խնջոյք մը առաւ,
Ուսեալ Անդրանիկն ալ սեղանակցեցաւ,
Այս Մշեցոյն պատիւը՝ ես չմոռացայ :

Ս. Զատիկն Հայրիկը ինք պատարագեց,
Արժանաւորներէն շատերն հաղորդեց,
Միւս օրը դժոխքին՝ վրայ քարոզեց,
Սքանչելի փաստերը՝ ես չմոռացայ :

Ս. Գայլանէի վանքն՝ քարոզեց Հայրիկ,
Քաղցրաբարբառ բերնով երգեցին զպիւրք,
Այս քարոզին շատուոր՝ էին ունկնդիրք,
Հիանալի քարոզն՝ ես չմոռացայ :

(*) Այս Սմբատը ուրիշ է, խաչագողը չէ :

Լսաւ մեր Տէր Յիսուս՝ քակեց դժոխքը,
 Շուտ այցելեց մարգարէից ժողովքը,
 Նահապետաց ու արդարաց մեծ խումբը,
 Փաստերնին Փրկիչն էր, գալն չմոռացայ

Էջմիածին տառներկու օր մնացի,
 Բոլոր թանգարաններն ալ այցելեցի,
 Լուսաւորիչ Ս. Հօր Աջն համբուրեցի,
 Գեղարդը պագնելս՝ ես չմոռացայ:

Գէորգեան ճեմարանն՝ ալ այցելեցի,
 Աճառեան պարոնով միասին գացի,
 Մարտիրոս պատուելին էր Ագուլեցի,
 Զերմ պատուասիրելին՝ ես չմոռացայ:

Բոլոր ուսուցիչներն զիս ընդունեցին,
 Իրրև սիրոյ արդիւնք, թէյ հրամցուցին,
 Նուագարաններով քաղցրիկ երգեցին,
 Պատուելեաց պատիւները՝ ես չմոռացայ:

Էջմիածնայ տեղը դաշտավայր մըն է,
 Շուրջը Ս. վանքերով սրբավայր մըն է,
 Անտառը գեղեցիկ գրախտավայր մըն է,
 Լճին գեղ տեսարանն՝ ես չմոռացայ:

Շողակաթ, Հռիփսիմէ, Գայխանէի վանք,
 Հնութիւնք կը սեպուին սոցա գերեզմանք,
 Անդրանիկ նահատակք, այս չքնաղ կուսանք,
 Այս վանքերն ալ ուխտելս՝ ես չմոռացայ:

Զոյգ Մասիս, Արագած՝ դէմ յանդիման է,
 Նոյեան Տապան Մասիս սարի՝ գագաթն է,
 Արագած նայելով Մասիս ալևոր է
 Այս լեռանց տեսարանն՝ ես չմոռացայ:

Սուրբ Էջմիածնում՝ Հայրապետանոց,
 Բուն Մայր Աթոռն է՝ սեփնական Հայոց,
 Ասօրեայ հինգ հարիւր մարդ՝ կուտէ հոս հոց^(*)
 Հիւրասէր ըլլալնին՝ ես չմոռացայ . . . :

Ներսէս կաթողիկոս Աշտարակեցին,
 Մատթէոս կաթողիկոս՝ բնիկ Պօլսեցին,
 Գէորգ կաթողիկոս՝ Բիւզանդիացին,
 Հայ ազգին պարծանքներն՝ ես չմոռացայ:

Անտառ և լիճ Ներսէս՝ յիներ տնկեր է,
 Շուկայի շէնքն ալ՝ Մատթէոս հիմներ է,
 Շքեղ ճեմարանն ալ Գէորգ կանգնեց է
 Այս լիշտակները՝ ես չմոռացայ:

Երկց կաթողիկոսաց անմահ լիշտակ,
 Հայ ազգի սերունդին մնայուն կտակ,
 Գէորգեան ճեմարան գրախտ է շիտակ,
 Սոցայ գեղեցկութիւնն ես չմոռացայ:

Կարապետ կաթողիկոս բնիկ ունեցւոյն,
 Գերեզմանը փնտուեցի իմ հարեմակցւոյն,
 Գաայ, ուրախացայ շիրիմը իսկ նոյն,
 Խոնարհելով համբուրելս՝ ես չմոռացայ:

Սուրբ Հռիփսիմէ վանքի՝ գաւթն է թաղուած
 Ափսոս, Գերեզմանի՝ քարն ալ խանգարուած,
 Եօթը հարիւր երեսուն թուոյն վախճանուած^(*)
 Վախճանման թիւն անգամ՝ ես չմոռացայ:

Վարդապետ մը սուի գերեզման տարի,
 Հողոց ըսել տուի, շիրմին նշխարի,
 Պատարագ կը վայլէր՝ այս վեհափառի,
 Փողս քիչ ըլլալուն՝ չկարողացայ:

(*) Հաց

(*) Վաղճակած թիւը 1730 է:

Ըսի իրեն ելի՛ր գերեզմանէդ վեհափառ
Աղօթէ վասն ազգիդ փրկութեան առ Հայր,
Զէյթունցիքս համբուրեն ահա ձեր նշխար,
Շիրիմդ գանեղուս՝ շատ ուրախացայ:

Ինծի ըսաւ, պարոն՝ քեզի չեմ ճանչնար,
Ըսի իրեն, գրացինդ եմ, չե՞ս ճանչնար,
Ըսաւ ինծի, քաջ Զէյթունէս ին՞չ խապար.
Ըսի իրեն, քաջայաղթ են՝ վեհափառ:

Ըսի իրեն, ա՛րի հովուապետ բարի,
Աղօթեա՛ վասն Ուլնիոյ քո հայրենիքի,
Ըսաւ ինծի՝ ողջոյն տար իմ Ուլնիաի
Այս բեկրալիբ խօսքը՝ ես չմոռացայ:

Հարազատ զաւակն է քաջն Զէյթունայ,
Անոր ազգն ու ցեղը՝ գեռ հոն կը մնայ,
Եէնի տիւնեա թագէն՝ քար ժայրէն է նա,
Անանց Դահկոնց կըսեն՝ զայդ ոչ մոռացայ:

* * *

Հազար ութը հարիւր իննսուն իննին,
Ճի՛շդ Ապրիլի ամսոյ քսան և իննին,
Պահպանիչ և նշխարքն առի Հայրիկին,
Երախտեօք մեկնիլս՝ ես չմոռացայ:

Հայրիկը Զէյթունը օրհնեց ու օրհնեց,
Վեց հազար Ռուպլի ալ ի Զէյթուն խաւրեց,
Որբանոց թող բացուի, ըսաւ թելազրեց,
Երախտապարտ մնալս ես չմոռացայ:

Ապրիլին մեկնեցայ Ս. Էջմիածնէն,
Փափաքս ալ լեցուցի վեհափառ Տեառնէն,
Օրհնենք արտասանեց մեղքածոր բերնէն,
Օժանդակ մաղթանքներն՝ ես չմոռացայ:

Հիւրնկալին ևս սուրբ աջը առի,
Միքայէլ հայր սուրբն էր՝ ըսաւ «ե՛րթ բար ի»,
Միքանի փող առի, ինչ ըրի, ըրի,
Նորին արժանիքն ալ՝ ես չմոռացայ:

Էջմիածնէն ելայ Երեւան անցայ,
Տեղւոյն Արաջնորդէն (*) հիւրնկալուեցայ.
Անձամբ զիս այցելեց, շատ ուրախացայ,
Նորին պատիւները՝ ես չմոռացայ:

Երեւանէն ելայ Հարճի (*) վանք հասայ,
Յովէլ վարդապետէն շա՛տ պատիւ տեսայ,
Պատուոյ չափը անցուց՝ դժուար խալըսայ,
Հիւրասէր հայրսուրբը ես չմոռացայ:

Հարճի վանքէն՝ ելայ Կիւմրիւ գնացի,
Անիի փափաքով այնտեղ մնացի.
Վեց օր վերջը Անին՝ երթալ ուզեցի,
Ճամբու պատրաստութիւնս՝ ես չմոռացայ:

* * *

Մեկնեցայ Կիւմրիէն՝ Մայիս ութ թուին,
Փափաքըս այն էր՝ որ. այցելեմ Անին,
Ժամը չորսի ստեն՝ հարուած կարկուտին,
Այս տանջանքը՝ Երրեք ես չմոռացայ:

Անիի մօտիկը՝ ամպեր գոռացին,
Ճայթիւն, կայծակ, մարիկ խիստ որոտացին,
Քառորդ ժամ կարկուտներ անչափ տեղացին,
Դժուար ազատուիլս ես չմոռացայ:

(*) Ներսէս Արք եպիսկոպոս Խիւսալիքեան:
(*) Խրչան ալ կտուի:

Կիւմրիէն մեկնելու՝ ձի չէինք գտած,
Մարդու մի եղանք՝ սայլն էինք նստած,
Այսպիսի կարկուտներ՝ ցարդ չէինք տեսած,
Լացի միջեւ անգամ, զայն չմոռացայ:

Կարկուտը դադրեցաւ՝ սայլէն վար իջանք-
Չէինք տեսած երբեք՝ այսպիսի տանջանք:
Հետիտան քաշելով ըրինք բազում ջանք:
Այս ճգնաժամերս՝ ես չմոռացայ:

Երեկոյեան ժամուն Զալա գիւղ հասայ,
Կարկուտի հարուածէն մի քիչ խալըսայ,
Պազտասար ազան ալ՝ հիւրասէր տեսայ,
Անոր ազնուութիւնն ես չմոռացայ:

Այգուց առաւօտուն թողուցինք Զալան,
Առաջնորդ եղաւ ինձ՝ Պազտասար ազան,
Ընկեր մը ես ունեցանք, կղեր մըն էր ան:
Յարութիւն հայրսուրբն էր, շա՛տ ուրախացայ:

Զալա գիւղէն կէս ժամ հազիւ մեկնեցանք
Անին երեւեցաւ ամենքս հիացանք,
Մարտափ բռնեց զմեզ, խիստ տառապեցանք,
Նոյն հիանալի օրն՝ ես չմոռացայ:

Պարսպի դռներէն՝ երբոր ներս մտանք,
Մայր եկեղեցիին՝ չէնքը շուտ գտանք,
Սրտերնիս յուզուած էր ինչպէս շատ չի լանք,
Այս ողբն ու կոծըն ալ՝ ես չմոռացայ:

Մեր լացը տեսնելով՝ Անին ալ լացաւ,
Արցունքի կաթիլներ մէկ խառնուեցաւ:
Յուսամ մեր Տէր Յիսուս՝ ինքն ալ գթացաւ:
Այդ տխուր տեսարանն՝ ես չմոռացայ:

Ներս ընդունեց զմեզ Մայր եկեղեցին,
Ըսաւ «Թշնամիք զիս՝ սրբապղծեցին»:
Չէ՞ որ քաջ թագաւորք աստ ազօթեցին,
Աւանդ, ու՞ր են նոքա՝ զայն չմոռացայ:

Ըսաւ «Դարեր անցան՝ գմբէթս փլաւ,
Սրբատաշ քարերս՝ վա՛տ քիւրտը տարաւ,
Սիրելի Հայ Ազգս ապերախս եղաւ
Այս անարգ տիաղոսը ես չմոռացայ:

Ըսի որ Հայ Ազգը՝ ս՛հ, չէ՛ ապերախտ,
Դարը գտան ըլլալուն՝ եղանք մինք դժբաղտ,
Դարը երբ քաղցրանայ՝ կ'ըլլանք բարեբախտ,
Անհոգ եղիր ըսի՝ զայս չմոռացայ:

Ըսաւ կ'քայքայուիմ մէկը չընէր հոգ:
Կ'այցեղին և կ'ընեն՝ կեր ու խում անհոգ,
Կը հոգայ Հայ ազգն ալ՝ մի օր զիս արդեօք,
Արտասուեց սրբավայրն՝ զոր ես չմոռացայ:

Ըսի ճակատագրին—հերիք չէ՞ ըրածդ,
Հերիք է, ե՛տ գարձուր՝ աւար տարածդ,
Խղճահար չե՛ս ըլլար՝ տե՛ս Աւերածդ,
Այս խմաստով յուզուիլս ես չմոռացայ:

Հիացման տեսարան՝ են աւերակներ,
Կիսաւեր եղել են գեղեցիկ որմեր,
Ուր աչքդ դարցնես՝ հայազգի տառեր,
Այն տառերուն ի տե՛ս ես շատ յուզուեցայ:

Բիւր աւաղաղուելով մեկնեցանք քաղքէն,
Ծաղկեայ ձորն իջնելով՝ լացինք մեր մեղքէն,
Մի մարդ հանդիպեցաւ քիւրտերու դէմքէն,
Այդ հրէչին դէմքը ես չմոռացայ:

Հազար ութհարիւր իննտուն իննին
 Մայիս ամսոյ ինն, Մարեր երկուսին,
 Ահա այցելեցինք Աւերակ Անին,
 Տրամութիւն պատեց զիս՝ զայն շնորհացայ:

Յարութիւն հայր սուրբը վանք շրաւիրեց,
 Հինգ վանքի անուններն տեղն ի տեղ պատմեց,
 Իւզով, մեղրով ճոխ սեղաններ պատրաստեց,
 Սա ազնիւ կղերք՝ ես շնորհացայ:

Մայիս տասը թուոյն՝ հինգ վանքից ելայ,
 Այն օր դարցայ նորէն ի գիւղն Ջալա,
 Երկրորդի օրն ալ՝ Ալէքսանդրաբօլայ,
 Մի գեշեր հոն մնալս՝ ես շնորհացայ:

Կիւմրիւի հայերը հիւրասէր էին,
 Եկեղեցոյ բակէն սենեակ մը տո՛ւին,
 Շնորհակալ եղայ ես՝ երեցփոխանին
 Աւետիս Տիգրանօֆը՝ ես շնորհացայ:

* *

Կիւմրիւէն մեկնեցայ սմբուն էր Մայիս
 Ամսոյն տասներեքին իջայ ի Տփղիս,
 Գնացի շիփչխտակ վանքը Սուրբ Մարգիս,
 Հայր սուրբը վունտեց զայն՝ շնորհացայ:

Վարդապետն ինձ ըսաւ զասկից դու գնա՛,
 Պէտք է պանդոկ իջնես, ստիկա ջանա,
 Այս վանք կը պատկանի Ս. Էջմիածնայ,
 Այս անճոռնի խօսքերն՝ ես շնորհացայ:

Ըսի ուխտաւոր եմ Ս. Էջմիածնայ,
 Հարուստ դաւակ եմ Բաջըն Չէյթունայ,
 Փաւորոյներս ահա՛ քովս կը կենայ,
 Պարզ պատասխան տալով բաւականացայ:

Ըսաւ ինձի, կամի՞ս ստիկան կանչեմ,
 Սրօք, բրօք և այլն զքեզ ես տանջեմ,
 Ելի՛ր, գնա՛ ստտի քեզ՝ չեմ ճանչեմ,
 Սորա անպատուութիւն՝ ես շնորհացայ:

Ըսի իրեն, հայր սուրբ, փաւորոյներս տես,
 Ըսաւ—ինչ որ ըլլայ խարդախ մարդ մըն ես,
 Ըսի—մի քիչ ջուր տամ՝ բերանդ մաքրես
 Ըսաւ հիմա... և այլն՝ զայն շնորհացայ:

Վերջապէս Ս. Սարգսի վանքէն վունտեց,
 Անզգայութիւնը լըման կատարեց,
 Հայ ազգին անուն ու հաց կ'ուտէ այս երեց,
 Այս սպերախտ երէցն ես շնորհացայ:

Երբ որ վարդապետէն վրոնտուեցայ,
 Չթախօֆի պանդոկ հիւրընկալուեցայ,
 Պետրոս(*), Վասիլ(**) պարոններէն սիրուեցայ,
 Նոցունց միտիթարանքն ես շնորհացայ:

Հրեայի նման հետս վարուեցաւ,
 Թաթէոս վարդապետ ըլլալն ուրացաւ,
 Որչափ աղաչեցի դուք չչարժեցաւ,
 Այս անգութ հայրսուրբը՝ ես շնորհացայ:

Յետոյ մի քանի հեղ զիս քովը կանչեց,
 Չգնացի քովը, կարծեմ սմաչեց,
 Մարիոսեան(**) պարոնը հրբ որ զիս ճանչեց,
 Միջնորդեց քովս երթալ՝ զայն շնորհացայ:

Երբ որ քովը գացի բազում զջացաւ,
 Ներողութիւն խնդրեց մի քիչ ալ լացաւ,
 Ըսաւ քունս փոխաւ՝ եղաւ ինձ շատ ցաւ,
 Հաշտուեցաւ հետս՝ զայն շնորհացայ:

(*) Պետրոս Գարսեանեան Թայասցի է:

(**) Վասիլ Զուարեան Պ. Սիմոնի եղբայրն է, Տպղիսեցի:

(*) Շ. Գարահիսարցի:

Սկսաւ պատուել յի՛ն՝ չափազանց սիրեց ,
 Ամէն օր շարունակ՝ սեղան հրաւիրեց ,
 Ու շնիացւոց կենացը՝ բաժակներ պարպեց ,
 Այս եղելութեանն ալ՝ ես չմոռացայ :

* * *

Տփղիսու քաղաքը Հայով լեցուն է ,
 Մեծամանու թիւնը մերիններուն է ,
 Վաճառականութեանը մէջ՝ Հայը արթուն է ,
 Շնորհքով հարուստ են՝ զայն չմոռացայ :

Կը գովի՛մ Տփղիսու դեռահաս դասը ,
 Անուսը շատ քիչ է հարիւրին տասը ...
 Հայու արեամբ՝ սնած՝ գանկերուն թասը ,
 Գովկատից արժան են՝ զայն չմոռացայ :

Ունի Տփղիս քանի մը հայ սպարան ,
 Ծոխ գրքերով լեցուն մատենադարան ,
 Նշանաւոր հիմնեալ՝ կան ընթերցարան ,
 Շատ ընթերցասէր են՝ զայն չմոռացայ :

Տփղիսու ներսէսեան՝ անուն ճեմարան ,
 Աղքատ հարուստ սանուց՝ է բնակարան ,
 Նիրոխի Աշտարակեցւոյն յիշատակարան ,
 Հայուն Սուրբ բարերարն՝ ես չմոռացայ :

Հայոց եկեղեցիք՝ Տփղիս շատուր են ,
 Քահանայից տարազներն ալ աղբոր են ,
 Աւա՛ղ կարգեր ու ձէս շատ խանդարուեր են ,
 Այս խանդարուած ձէսերն ես չմոռացայ :

Կանոնադրուիւր լրման վերցուեր է ,
 Հանգստեան քաղուածքն ալ մոռցուեր է ,
 Լուսապայծառ ըսուելն ալ բարձուեր է ,
 Այս դեղձումներն անգամ ես չմոռացայ :

« Տէր զիրազում » քարոզը կլեատ կը թողուն ,
 Ի՛նչ կը խօսիս՝ խօսիր , գող՝ ճարպիկներուն .
 Քահանան կը չեխէ տիրացու ազուն ,
 « Չերկարես հա՛ » ըսելն՝ ես չմոռացայ :

Հազար ութ հարիւր իննսուն իննին
 Վարդավառի բարեկենդան Ս , կիրակէին .
 Ս . Սարգիս վանքին մէջ մարդիք շատ կային ,
 Ես ալ ներկայ էի՝ զայն չմոռացայ :

Տէր հայր « լուգարերիցը » բեմէն չկարգայ ,
 Հապա՛ մեծ պահոց պէս ատեանը կարդաց ,
 Յարութեան կիրակին մնաց գլխիբաց ,
 Այս սխալ արարքն ալ՝ ես չմոռացայ :

Ս . տաճարի տաեանն պատկառանք չկան ,
 Փողոցի կօշիկով ատեանը կուգան ,
 Ա՛խ մո՛ վառելովին սուրբեր կը հագան ,
 Այս վարմունքնին երբե՛ք ես չհաւնեցայ :

Հայոց եկեղեցեաց արարողութիւն ,
 Արեւելք արեմուտք մի՛ ձէս մի՛ գրութիւն ,
 Տփղիսու եկեղեցեաց մէջ շա՛տ տարբերութիւն
 Տարբեր կացութեանցը՝ ես չհաւնեցայ :

Տփղիսու մէջ երեք ամիս մնացի ,
 Եկեղեցեաց մէջը քարոզ չըսեցի ,
 Տաճկահայ կղերը այն տեղ յիշեցի ,
 Շա՛տ տարբեր գտայ ես , զայն չմոռացայ :

Տպղիսու մէջ չէնք չնորհքով հայեր կան ,
 Հիւրամեծար՝ տեսայ Սիմոն Զուարեան ,
 Ինձ պատճառ նուրբիբեց պարոն Սահակեան ,
 Նոցունց պատուասիրելը ես չմոռացայ :

Տփղիսու մէջ Տխոր Տիգրան Յովհաննէսեան ,
լաւ խնամեց զիս՝ եղաւ ինձ պաշտպան ,
Քանի , քանի հրաւիրեց զիս իրեն օթևան ,
Նորա երախտիքը ես չմոռացայ :

Տփղիս կեցայ երեք ամիս ճիշդ ամառ ,
Օգոստոս աստներկու ելայ ճանապարհ ,
Պաթում իջայ գտայ մի աղնիւ Տէր հայր ,
Մեղեան Տ . Մեսրոպն էր՝ զայն չմոռացայ :

Տ . Մեսրոպ Սարը պէկ՝ խիտ աղնիւ տեսի ,
Ասիւծեան հայր սուրբի՝ սկանչը խօսի ,
Վանահայր Սուրբ Սարգսի՝ քաղքին Տփղիսի ,
Նորին արժանանիքն ալ՝ ես չմոռացայ :

Տիգրան Օհաննէսեան ինձ առաջնորդեց ,
Պաթումէն Նալրոսիյակ՝ նաէն զուրս հանեց ,
Կարսի Օհանեանին լաւ յանձնարարեց ,
Ասոր բարիքները , երբէք չմոռացայ :

Պարոն Օհանեան զիս Մոսկուա հանեց ,
Պէտք եղած տեղւոանքը՝ մէկտեղ այցելեց ,
Ուսումնասիրածը լաւ նկարագրեց ,
Իր արթնամտութեան ես չա՛տ հաւնեցայ :

Մոսկուա քաղաքը շքեղ են շիներ ,
Ուր աչքդ դարձրնես եկեղեցիներ ,
Հազար հարիւր կըսուին տաճար ու վայրեր ,
Շքեղ տեսարանները ես չմոռացայ :

Մի զանգակ տեսայ հոս , գմբէթի շափ կայ ,
Մեծ թնգանօթըն ալ մօտ տեղիւր չկայ ,
Ահագին արձանն ալ անոր մօտակայ ,
Երկրորդ Աղէքսանդրն էր՝ զայն չմոռացայ :

Յուրախ սաստկութենէն չառ քիչ շրջեցայ ,
Հազարեան ճեմարանը շքեղ շէնք գտայ ,
Հայոց եկեղեցւոյ դիմացըն է գա ,
Դանապանք ուսս էին զայն չմոռացայ :

Հայ եկեղեցւոյ շէնք՝ շառ շքեղ տեսայ ,
Ժամիրչները Ռուս էին , ինչ կըսես , ասա ,
Արարողութիւնները ես թերի տեսայ ,
Զեղծումներ շառ էին՝ զայն չմոռացայ :

Ինչ փափաքով եկայ՝ ես ի Մոսկուա ,
Ութը օր մնացի , խիտ ցուրտ ձմեռուայ ,
Շառ քիչ պատեցայ՝ սրտով յուզուեցայ ,
Այն խիտ ցուրտ օրերը ես չմոռացայ :

Օգոստոսի ամսոյ ճիշտ քսան հինգին ,
Ելանք Մոսկուայէն՝ հեա Օհանեանին ,
Փոփաքեցայ այցել վարչաւ քաղաքին ,
Փափաքըս տեղն եկաւ՝ զայն չմոռացայ :

* * *

Մոսկուայէն ելանք վարչաւիս եկանք ,
Ազնուութեան արտղոսն Օհանեանին տանք ,
Սղգաւ Հայ էր բայց՝ կրօնքով պապական ,
Խտրութիւն չէր ցուցընէր՝ զայն չմոռացայ :

Շքեղ էր վարչաւի կամուրջի շէնքը ,
Եկեղեցւոյ մէջը՝ հայ շիրմի գէմքը ,
Երկու գերեզմանից՝ հայոց գրեանքը ,
Յուզմունքով լեցուելս՝ զայն չմոռացայ :

Վարչաւիս , Օհանեան՝ ինձմէ զատուեցաւ ,
Խելքըս , միտքըս , ուզեզս՝ ալ շուարեցաւ .
Լեզու չէի գիտեր՝ շրթունքս համրացաւ .
Դժբախտ հասայ ժընէլ՝ զայն չմոռացայ :

Դէս ժընէվ չհասած՝ եկանք Վիէննա,
Դէս ու գէն նայեցայ և ոչ մի Հայ կայ,
Մի կառք նստելովս կայարան եկայ,
Դէպի ժընէվ գնալն անապարեցայ:

Ճամբան քողաք մ'իջանք՝ մի մնծ լեռան
Սրճարան գնացի, ըսի թէյ խմեմ, (դէժ
Ինծի թէյ կաթ խըմցուց մի մարդ^(*) ժպտողէմ,
Գինը ինք վճարեց՝ զոյն չմոռացայ,

Վերջապէս հասանք մանք ժընէվի կայարան,
Քսկանք փնտրուել մեր ազնիւ Տիգրան.
Գտանք սերախացանք՝ զմեր Օհանէտեան,
Ուրախութեան ժամերս ևս չմոռացայ:

Վաղեմի բարեկամ մը՝ եկայ հոս գտայ,
Պարոն վահանըն էր սիրով զինք տեսայ,
Զիս հիւր ընդունեցին՝ մի սննեակ մտայ,
Պարոն վահապ^(*), վահան^(*), զոր ևս չմոռացայ:

Պարոն Միքայէլեան^(*) զիս տուն հրաւիրեց,
Սեղանըն ալ առատ՝ և ճոխ պատրաստեց,
Զիս անարժանս ալ չափազանց պատուեց,
Իրեն պատուասիրելն ևս չմոռացայ:

Խուսք մը հայեր՝ առին տարին զիս պարտեղ
Օգապարիկ տեսայ՝ շատ գոհ եղայ ևս,
Տեսարանին կանխաւ ևս կարօտակէզ,
Կարօտութիւնս առի՝ զայն չմոռացայ: ||

(*) Յրակասցի մ'եր ակ, Միւսի ժօրժ ակուն:
(*) Վրամեակ:
(*) Նիկոյ Մասիկեակ:
(*) Ողբացեալն Քրիստափոր:

ժընէվ չորս ամ, երեք ամիս մնացի,
Գրքերըս Վիէննա, վիեննաիկ տըպեցի,
Կովկաս, Ամերիկա, շատ սպասեցի,
Սպասուելուն համար չատ ուրախացայ:

ժընէվ գրախտի պէս՝ գետեր կը հոսի,
Շուկաներուն մէջը սոխակ կը խօսի,
Դեաներու տեսարանն նման Տաւրոսի,
Վերջին ծայր չընազ էր զայն չմոռացայ:

Հազար ինը հարիւրին Փարիզ^(*) գնացի,
Հիանալի տեղերն՝ լաւ այցելեցի,
Հինգ օրէն աւելի մնալ, չկրցի,
Շուտով ժընէվ գաւնալս ևս չմոռացայ:

Սեպտեմբրի ամսոյ քսանըմէկ թուին,
Վարազախաջ տօնի բարեկենդանին,
Այցելեցինք ծանօթ էյֆելի աշտարակին,
Զարմանք էր տեսարանն՝ ևս զմայլեցայ:

Մալումեան է. Ակնունի Միքայէլեան Քրիստափոր,
Ինձ յարգանք կ'ընէին իրրե իրենց հօր.
Մէկ տեղ մ'ան կուզայինք տեղերն ամէն օր
Մխմրանց չէինք զատուեր՝ զայն չմոռացայ:

Նոյունց հետը մէկտեղ ելանք աշտարակ,
Դէս ու գէն նայեցանք շուտ արագ արագ,
Հոն ճաշարան նստանք կերակուր կերանք,
Ինձ գարեջուր տուին զայն չմոռացայ:

Տիար Մինաս Զէրազեան, վաւաճապուհ
քահանան,
Ինձ հրաւէր տուին՝ և չէի արժան՝
Մի ճաշարան տարին պատրաստ ճոխ սեղան,
Նոյունց պատուասիրելն երբէք չմոռացայ:

(*) Սեժ ցուցահանդես կար հուն:

Շիտակը ըսնելով նոյնք այնիւ տեսի
Անպատիւ մարդկանցն ալ տկանչը խօսի
Զիս ալ կ'սիլ էին պատմութեանս մասի,
Ազգասէր էին նոյնք զայն չմոռացայ:

* * *

Հողար ինը հարիւր երեքի յամին,
Նոյեմբերի ամսոյ՝ քսան երեքին,
Մեկնեցանք ժընէվէն՝ Զուիցերիային:
Մարսիլեան ալ տեսայ՝ զայն չմոռացայ:

Ժընէվէն մեկնիլըս ինձի տըսուցաւ,
Բարեկամներուս սիրտը մօրմօքեցաւ,
Հրածեչտի համրոյրներ փոխանակուեցաւ:
Այս սրտայոյզ ժամերն՝ ես չմոռացայ:

Մարսէլի Հոյերը զիս շատ սիրեցին.
Ղարթէք, Ղաղարոս, Թագուր՝, յարգեցին.
Նուէրներով պայուսկըս լեցուցին,
Նոցունց պատուասիրելն՝ ես չմոռացայ:

Պարոն փորթուգալեանն ալ այցելեցի,
Ազնիւ տիպար մըն էր՝ զայն շատ սիրեցի,
Ինձ զրքեր նըլիրեց յոյժ գոհ մնացի,
Նորս պատուասիրելն՝ ես չմոռացայ:

Մարսէլէն մեկնեցայ՝ Աղէքսանդրիս,
Փնտուեցի ու գտայ հայր Բարթողիմեոս,
Յիշեցինք հայրենիք՝ յազթող Ուրնիս,
Նոյն բեկրալի վայրկեանն ես չմոռացայ:

Հայրենակից պարոն Սմբատը(*) գտայ,
Հայրենի երկիրէն անուշ հոտ կուտայ,
Քաջ բանաստեղծ մ'է՛ պարապ խօսք չտար,
Նոյն սրտիս ժամերս՝ ես չմոռացայ:

(*) Սմբատ Բիւրաս:

Տէր Յարութիւնը տեսայ բուն խարբերոցի է
Եթէ վեղար կրէ արաջնորդու է,
Ակըն քաղաքին մէջ պաշտօն վարեր է
Ասոր ներկայ կեանքը՝ ես չմոռացայ:

Տէր Ռուբէնն ալ ազնիւ քահանայ մըն է,
Լաւ ազօթք կը կարգայ՝ որպէս վայել է,
Ինքը Ղանդալցի է, Թորգոմեան տանէ,
Դէմքն ալ շնորհքով է՝ զայն չմոռացայ:

Կիւրիւնէն հառ եկաւ(*) Յեսու քահանան,
Հիւր եղաւ իր փեսին՝ Թաթլոյ Պարոնեան,
Եւսա մը մտերմացանք, շատ ազնիւ էր ան,
Նորս ընտիր ձիրքերն՝ ես չմոռացայ:

Պարոն Սահակ որդի՝ Բարսղի Նէրսէսեան,
Մօտ օրից այցելեց՝ Աղէքսանդրիան,
Նախկին բարեկամիս՝ զաւակըն էր ան,
Տեսնելով բերկրիս՝ ես չմոռացայ:

* * *

Հողար ինը հարիւր ութը՝ Յուլիսի ամսին
Պահմանագրութիւնը եղաւ Թուրքիոյ մասին,
Այս հիւրիւները շատ լաւ է ըսին
Իրաւ լաւ երեցաւ՝ զայն չմոռացայ:

Նոյն տարւոյ տշւնը Հոկտեմբեր ութին,
Հրածեչտը տալի Աղէքսանդրիային
Եւ իջայ իսկիշէն նստեցայ նաւին
Հայրենիք գնալուս շատ ուրախացայ:

Նոյեմբեր տասներկու մտայ հայրենիք,
Բարեկամներս այցելեցին եղաւ մեր տուն լիք,
Արսոս մեռեալ էին եղբորօջս քաջ որդիք,
Տրամութիւն պատեց զիս ես շատ յուզուեցայ:

(*) Աղեխանդրիա:

Մեծին անունըն էր՝ Գէորգ Էֆէնտի,
 Նահատակուած էր ան ձեռօք Կայինի
 Միւսը Յարութիւն էր ձիւնոր կորովի
 Տարիքնին քառասուն էր լացի շուղուեցայ:

Այրի հարսներ ու որրիկներ իմ խնամքիւ
 մնացին

Սով ըլլալուն գինը՝ սուղ էր չոր հացին
 Ի՞նչ մեկնելուն խեղճ որրիկներս շա՛տ լացին,
 Այն ախար բոպէներն երբէք չմոռցայ:

* * *

Հաղար ինը հարիւր տասն և մէկի թուական
 Քօսթեմէն հասաւ նաւն ճիշտ առաւօտեան,
 Եկաւ զիս նաւէն հանեց գուրս, Արամ Տա-
 մասեան,

Նորին պատուասիրելն ես չմոռցայ:

Վառնա՛ւ՝ առամնարոյժ, ազնիւ փափաղեան,
 Հեռագիր տուաւ ինք Տամաաի անունն,
 Ժամագրութեանը մէջ՝ ազնիւ տեսայ ան,
 Նոցունց բարիքներէն՝ շատ օգտուեցայ:

Քօսթեմէն չորս մտրգեր մէկ՝ մէկ գիրք տա ին-
 Անոր փոխարէնը՝ սակիներ տուին,
 Ինծի պէս ձեր մարդ մը քաջալերեցին,
 Նոցունց երախտիքը՝ հարկաւ չմոռցայ:

Մանիսարեան, Թումասեան,
 Տամատեան և Զամպաքճեան,
 Ալիմունեան և Չէթիքեան, միանգամայն փա-
 փաղեան,
 Յարգեցին ու պատուեցին՝ ինծի պէս մի
 անարժան,

Տամասեան և Թումասեան, երկուքն ալ
 խնջոյք տա ին,
 Ինծի պէս ձեր պատմիչ մը քաջալերեցին,
 Ինծմէ ալ առատիկի մաղթանքներ տա ին,
 Ասոնց ազնիւ ձիրքերն՝ ես չմոռացայ:

Փիլիպպոս Գէորգեանըն էր երզնկացի,
 Նազարէթ Մարութեանն՝ զայն շատ սիրեցի,
 Տէր ներսէս բահանան քաղբին երէցի,
 Ասոնց բարի վարքերն ես չմոռացայ:

Ասոնք ալ խնջոյքի տուներնին կանչեցին,
 Ծերութեանս համար լաւիկի յարգեցին,
 Ըսին՝ գովելի են համայնք Ուրխացին,
 Ասոնց զգայումներն՝ ես շատ հաւնեցայ:

Քէօսթեմէնէի հայերն զիս շատ սիրեցին,
 Գիրքերս գնեցին և գնահատեցին,
 Պէտք եղածին չափ ալ խրատուեցին,
 Քոն եղայ ես ասոնց՝ զայն չմոռացայ:

Այս տեղ սրճարանները լեցուն հայեր կան,
 Հարիւրին երկուքը հազիւ ժամ կուգան,
 Արդեօք պատճառն ի՞նչ է որ կը թերւանս
 Այս թերի վարմունքնին՝ ես չհաւնեցայ:

Արդեօք հայուն ի՞նչ է ըրեր Սուրբ եկեղեցին,
 Ազգութիւննիս չէ՞ որ այդ տեղ պահեցին,
 Սրբակրօն նախահարք լաւ պահպանեցին,
 Յոցա շաղէն շեղզն՝ ես չհաւնեցայ:

Հաղար ինը հարիւր տասնըմէկ տիին,
 Պաւքրէչզ (*) այցելեցի Նոյեմբեր մէկին.
 Հիւրասիրուեցայ ես՝ ազնիւ եփրեմին,
 Կարապետեան կ'ըսուէր՝ զայն չմոռացայ:

(*) Ռուսակոյ մայրախաղախն է:

Ինքը ազնիւներէն՝ էր էվերէկցի,
Ընկեր օրբախ մը ունէր լաւ Արարկերցի,
Էս ալ իրենց համար բարիք մաղթեցի
Ասոնց ազնիւ ձիրքերն՝ ես չմոռացայ:

Եփրեմի տուն տաճներկու օր մնացի,
Գրամ ծախսել չտուաւ, կերայ խմեցի,
Վերջին օրը քսակս՝ իրեն յանձնեցի,
Մէկ փարս չ'ընդունեց՝ զայն չմոռացայ:

Մկրտիչ Ստամպոլեան և Փափազեան Յով-
հաննէս,
Մէկ գիրքս մէկ ոսկիով առին առատապէս,
Այս տեղ տիպար հայ են, աչնիւ գտայ Ուլ-
նիայ պէս,
Ասոնց ազնուութեանցը՝ ես շատ հաւնեցայ:

Ստամպոլեանի հետ գերեզման գացի,
Չաքրեան հայրենակցիս շիրինն (*) այցելեցի,
Ռոկեգօ տառերը լաւ մը կարգացի,
Արձան քարն էր գրուած՝ զայն չմոռացայ:

Մարքոլիչ Մկրտիչ, մականունն էր Փա-
փազեան,
Լաւ խորհոյ տեսայ զինք՝ մտածում էր լայն
ի լայն,
Փորձառու մարդ, տիպար հայագի էր ա՛ն,
Լաւ հեռատես գտայ և շատ հաւնեցայ:

Պուքրէշու Հայերը՝ էին գաղթական,
Հայ մը տեսածնուն պէս վրան կը գուրգուրան,
Չաքրեանի շիրմին արձան կանգնած կան
նոցունց գո՛հ եղ այ ես և շատ հաւնեցայ:

(*) Իերեզմանատը մարմարիով ե՛ 2 մէքո յարձու-
րիւն ունի, 1844 ին ծնէր է, եւ 1899 ին մեռեր է,
Յուլիս ամսայ մէջ, Պուրեքչը, Սուլմակիոյ մայրաքա-
ղաքը:

Փչաղձեան պարոնը զիս վտիտն տարաւ,
Գրաւ վտիտնի մէջ. ինչ բրաւ՝, ըրաւ,
Գիշերուան ցուրտ օդը խեղճը շատ կետաւ,
Երախտապարտ կ'մնամ զայն շատ հաւնեցայ:

* * *

Հագար ինը հարիւր տաճներկու յամին,
Չորս անգամ կ'այցելեմ, մեծն Զմիւռնիային,
Փամութիւնը գրեցի քաջն Ուլնիային,
Եկայ հոս վաճառել՝ զայն չմոռացայ:

Հաստատուեցայ հօտեղ աւան Մելքոնեանին,
Տանտիրօջը կ'ըսուի Մարխամ տիկին,
Տղան Գրիգոր կ'ըսուի, ո՛ր քաղաքափար զաւկին
Նորին լաւ ձիրքերը՝ ես շատ հաւնեցայ:

Իգմիրի, մէջ գտայ Գրիգոր Գարակէօզեան
Քանի տարի է որ կ'մնայ Զմիւռնիան,
Հայրենակիցըս է, շատ ազնիւ էր ան,
Տիպար Զէյթունցի է՝ զայն շատ հաւնեցայ:

Տարի մը առաջ Իգմիր եկայ Ս. Զատիկին,
Նոխ ևս այցելեցի՝ Տիար Քէքլիքեանին,
Արդէն ծանօթ էր ինձ այդ ազնիւ հոգին,
Շատ նպատակ ինձի՝ զայն չմոռացայ:

Տիարք Քէքլիքեան ու Սնիսագեան և Կիւ-
րիւնցի Խաչատրեան,
Ղարխարեանս նայելով՝ եղան ինձի ջերմ
պաշտպան,
Նոցա ընկերացաւ՝ Տիար Մարտիրոս Սարրեան,
Ասոնց լաւ ջանքերէն շատ ուրախացայ:

Չորսը մէկտեղ գրեանքըս վաճառեցին ,
 Պատմութիւնս ալ հետաքրքիր սեպեցին ,
 Շիրակը ըսելով ջանք չխնայեցին
 Եւ տուց համակրանքէն քաջալերուեցալ :

Տիրաք Թօփալեան ու Գոսպարեան մէկ մէկ
 սկի նուիրեցին :

Ձէյթունը սիրեցին , պատմութիւնս յարգեցին ,
 Յուերժ յաջող ըլլան կիւրինցին ու կեսարացին ,
 Եւ զիս ուրախեցուցին զայն չմոռացալ :

Հազար ութը հարիւր վաթսուներ չորսին ,
 Նորէն Իգիւր եկայ զուգագէտ Ջոտիին ,
 Առաջնորդութեանը Չիլինկիրեանին ,
 Յակովբոս կուէր այն զայն չմոռացալ :

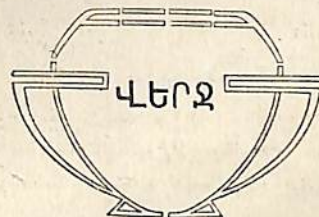
Այն ատենը Իգմիր գէպք մը հանդըպու ,
 Թոնովացի Օսմանն խաչատուր եղաւ
 Պօղոս պատիրարքին՝ քով զրկուեցաւ ,
 Թաքթաքեան կ'ըսուէր սն՝ զայն չմոռացալ :

Այդ նոր խաչատուրը ինձի յանձնեցին ,
 Սպարթալեան եզրաք՝ զիս շատ սիրեցին ,
 Հիւանդանոցն ալ հիւրնկալեցին ,
 Ասրա ջանք տար ըսին զայն չմոռացալ :

Անարժանըս եղաւ ատոր պատճառը ,
 Շատ աշխատեցայ ես , և գաի ճարը ,
 Պարագանեան Տէր Յակոբի հանճարը ,
 Մաննակեցաւ ինձ հետ՝ զայն չմոռացալ :

Հազար ինը հարիւր և տասներկու թուական ,
 Եօթանասուն երկու է իմ տարեկան ,
 Փառք Աստուծոյ քաջասողջ եմ աննման ,
 Տիրոջմով կը պարծիմ՝ այս շատ հաւնեցալ :

Բնիկ Ձէյթունցի եմ , Ամէրճեան կ'ըսուիմ ,
 Եպատակս է ձերանամ՝ փափաքիս հասնիմ ,
 Գուցէ օր մը ես ալ պատմութեամբ խօսուիմ ,
 Խեղքէս զլիւէս անցածն անգամ չմոռացալ :

54290

90

ԳԻՆ 5 ՂՐՇ.